

запити й потреби, відображає вимоги до вчителя сучасної школи.

Перспективи подальших досліджень полягають у визначенні педагогічних умов реалізації моделі соціально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя інклюзивної загальноосвітньої школи в практику сучасного освітнього середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Крушельницька Я. В. Фізіологія і психологія праці : підручник / Я. В. Крушельницька – К. : КНЕУ, 2003. – 367 с.

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» № 1341 від 23.11.2011 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-п>.

4. Шевців З. М. Основи інклюзивної педагогіки : підручник / З. М. Шевців. – К. : Центр навчальної літератури, 2016. – 248 с.

5. Шевців З. М. Основи соціально-педагогічної діяльності : навчальний посібник / З. М. Шевців. – К. : Центр навчальної літератури, 2012. – 248с.

Дата надходження до редакції: 03.01.2017 р.

ПРИРОДОЗНАВСТВО. ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 372.833.37

Микола САВЕЛЬЄВ,

директор вищого комунального навчального закладу
«Володимир-Волинський педагогічний коледж
імені А. Ю. Кримського», викладач-методист

ЗМІСТОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ «НАСТУПНІСТЬ» ЯК АПАРАТУ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО КОМПЛЕКСУ «КОЛЕДЖ–УНІВЕРСИТЕТ»

У статті обґрунтовано змістову характеристику поняття «наступність» як апарату дослідження професійної підготовки майбутніх учителів технологій в умовах навчально-наукового комплексу «коледж-університет».

Ключові слова: наступність, понятійний апарат, професійна підготовка, майбутні вчителі технологій, структура, наука.

В статті обґрунтована содєржательная характеристика поняття «преемственность» как аппарата исследования профессиональной подготовки будущих учителей технологии в условиях учебно-научного комплекса «колледж-университет».

Ключевые слова: преемственность, понятийный аппарат, профессиональная подготовка, будущие учителя технологии, структура, наука.

The article study semantic characteristics of the concept of «continuity» as the research staff training future teachers of technology in terms of educational and scientific complex «College-University».

Key words: *continuity, conceptual apparatus, training, future teachers of technology, the structure of science.*

Постановка проблеми. Найважливішим компонентом системи логічно впорядкованого знання є понятійний апарат науки – сукупність понять, категорій і термінів, які дозволяють в узагальненій формі відобразити явища, що вивчаються певною наукою, а також зв'язки між ними шляхом фіксації їх істотних ознак та закономірностей. Понятійний апарат утворює структуру науки та формується в процесі узагальнення результатів емпіричного спостереження й експерименту шляхом застосування у пізнавальній діяльності дослідницьких процедур абстрагування, ідеалізації, узагальнення, порівняння, аналізу, синтезу та умовисновків.

Одним зі стратегічних завдань модернізації вищої освіти в Україні в контексті входження до єдиного європейського освітнього простору є розвиток університетської системи професійної підготовки майбутніх учителів технологій в умовах навчально-наукового комплексу «коледж-університет».

Зважаючи на це, **метою нашої статті** є обґрунтування змістової характеристики поняття «наступність» як апарату дослідження професійної підготовки майбутніх учителів технологій в умовах навчально-наукового комплексу «коледж-університет».

Виклад основного матеріалу. Для досягнення поставленої мети необхідно провести семантичний аналіз означеної категорії, виокремивши логічні зв'язки між її поняттями. Виходячи з цього, необхідно схарактеризувати основні поняття, що стосуються наступності у професійній підготовці майбутніх учителів технологій в умовах навчально-наукового комплексу «коледж-університет».

Загальновідомо, що освіта сьогодні є основою добробуту як суспільства загалом, так і кожної людини зокрема. Процес підготовки майбутніх учителів технологій є однією з головних проблем професійної педагогіки.

Розглядати сучасне трактування понятійно-термінологічного апарату наступності у професійній підготовці майбутніх учителів технологій в умовах навчально-наукового комплексу «коледж-університет», на нашу думку, необхідно у двох взаємопов'язаних між собою понятійно-категоріальних полях – фахової та вищої педагогічної освіти як складових загального освітнього простору України.

Для визначення та характеристики поняття «наступність» насамперед звернемося до лексикографічних джерел.

У сучасному «Українському педагогічному словнику» С. У. Гончаренка подано таке визначення цього поняття: «Наступність у навчанні – це послідовність і системність у розміщенні навчального матеріалу, зв'язок та узгодженість ступенів і етапів навчально-виховного процесу, який здійснюється при переході від одного уроку до іншого. Досягнення наступності в шкільній практиці забезпечується методично та психологічно обґрунтованою побудовою програм, підручників, дотриманням послідовності

руху від простого до складнішого в навчанні й організації самостійної роботи учнів і всією системою методичних засобів загалом» [3, с. 227].

У педагогічному словнику за редакцією М. І. Кондакова поняття «наступність» розкривається як «зв'язок між етапами процесу розвитку в природі, суспільстві, пізнанні, при якому на кожному наступному етапі зберігаються, відтворюються на новій основі елементи і характеристики попередніх етапів» [7, с. 229].

У Педагогічній енциклопедії зазначено, що «наступність у навчанні полягає у встановленні необхідного зв'язку і правильного співвідношення між частинами навчального предмета на різних ступенях його вивчення. Поняття наступності характеризує також вимоги, які пред'являються до знань і вмінь учнів на кожному етапі навчання, форм, методів і прийомів, пояснення нового навчального матеріалу і до всієї наступної роботи із його засвоєння» [14, с. 485].

Зважаючи на аналіз психолого-педагогічної літератури, варто відзначити, що до визначення поняття наступності підходять по-різному. Зокрема, дослідники вважають, що наступність – це не лише загальнопедагогічний принцип (В. Черкасов, О. Андріянчик, Ю. Кустов, О. Мороз) чи загальнопедагогічна закономірність (Н. Олейник, Д. Ситнікова та ін.), а й методологічний принцип (О. Киверял, Я. Умборг та ін.).

На думку К. Делікатного, наступність передбачає зв'язок минулого, сучасного й майбутнього, що дає змогу поєднувати нові форми і способи навчальної діяльності з такими, що на сьогодні втратили свою актуальність, а отже, потребують заміни їх досконалішими, пошуку нових методів та засобів [4].

С. Годник розглядає наступність як закон функціонування всіх спеціально організованих, керованих процесів і вважає, що без наступності неможливий поступальний прогресивний розвиток. Наступність навчання як педагогічне поняття пройшла складний шлях розвитку, тому аналіз літератури з педагогіки, проведений С. Годником, виявив неоднозначність тлумачення суті й функцій цього поняття як:

- правила навчання, що забезпечує реалізацію принципів науковості, систематичності, послідовності, доступності; дотримання наступних зв'язків – одна з важливих умов реалізації цих принципів;
- зв'язку між новими й попередніми знаннями як елементами цілісної системи;
- зв'язку між знаннями, що повідомляються на одному уроці і в різ-них темах курсу, між матеріалом різних предметів;
- забезпечення послідовності переходу класу від одних педагогів до інших (зокрема учителям молодших класів необхідно знати програму наступних класів і майбутні вимоги до учнів, у свою чергу педагогам старших класів слід передбачити рівень підготовки майбутніх учнів, тобто вивчити його попередньо, сприяючи, таким чином, кращій підготовці учнів до навчання в наступному класі) [2, с. 48].

Більшість науковців трактує наступність як дидактичний принцип. Так, О. Мороз вважає, що наступність є дидактичним принципом, який потребує забезпечення зв'язку як між окремими аспектами, частинами, етапами й ступенями навчання,

так і всередині них, розширення та поглиблення знань, набутих на попередніх етапах навчання, перетворення окремих уявлень та понять у відповідну систему знань, умінь і навичок [9].

А. Батаршев розглядає наступність як механізм діалектичного розв'язання суперечностей у навчальному пізнанні. Він зауважує, що «...по-перше, наступність у навчальному пізнанні реалізується у процесі здійснення неперервних міжпредметних та міжциклових зв'язків, а по-друге, наступність навчання передбачає неперервність навчального пізнання як необхідної умови виникнення знання нового» [1, с. 22].

Г. Клековкін, досліджуючи означену проблему, у поняття «наступність у навчанні» включає:

- встановлення зв'язку і співвідношення між частинами навчального процесу на різних етапах його вивчення;

- встановлення взаємозв'язку форм, методів і прийомів вивчення предмета, навчального матеріалу на різних етапах навчання;

- визначення вимог до знань учнів, їх умінь встановлювати внутрішньопредметні та міжпредметні логічні зв'язки [5].

У дисертаційному дослідженні Є. С. Клоса «Шляхи забезпечення наступності між середньою та вищою школою у вивченні фізики» представлені перевірені на практиці рекомендації, скеровані на підвищення якості викладання з фізики та підготовки учнів загальноосвітньої школи та студентів I-II курсів до забезпечення наступності в процесі навчання на різних ступенях системи освіти та між ними [6].

В. С. Ледньов трактує наступність як наслідок систематичності та багаторівневості освіти, аналізує реалізацію цього принципу в загальноосвітньому, політехнічному, професійному аспектах [8, с. 84-86].

У підручниках з педагогіки О. П. Кондратюка, А. М. Алексюка, Ю. К. Бабанського та ін. [10-12] наступність знайшла своє відображення серед принципів побудови системи освіти, а в «Педагогіці» за редакцією М. Д. Ярмаченка вона розглядається також у контексті формування і розвитку особистості [13].

Висновки. Проведений у статті аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує, що поняття наступності в навчанні розкрито саме як дидактичний принцип, що тісно пов'язаний із принципами систематичності й послідовності.

Зважаючи на це, можемо стверджувати, що наступність відрізняється від усіх інших принципів та розглядається як окремий принцип дидактики. Її сутність передбачає зв'язок минулого, теперішнього та майбутнього, поєднання нових форм організації та способів діяльності з такими, що втратили свою актуальність, заміну їх більш доскональними, а також пошук нових методів. Як педагогічний принцип наступність визначає тісний зв'язок деяких ком-

понентів, змісту, форм, методів навчання на різних його етапах, дає змогу осмислити вивчений матеріал на більш високому рівні, закріпити набуті знання, розкрити нові зв'язки, завдяки чому підвищується рівень засвоєння знань, умінь та навичок.

Подальші наші дослідження плануємо спрямувати на розгляд питань щодо використання наступності у ході підготовки майбутніх педагогів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Батаршев А. В. Педагогическая система преемственности обучения в общеобразовательной и профессиональной школе / А. В. Батаршев. – СПб., 1996. – 90 с.
2. Годник С. М. Процесс преемственности высшей и средней школы / С. М. Годник. – Воронеж : Воронежский ун-т, 1981. – 208 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Деликатный К. Г. Преемственность в системе «школа-вуз» / К. Г. Деликатный. – К. : Знание УССР, 1986. – 48 с.
5. Клековкин Г. И. Преемственность в обучении: в поисках теоретических оснований / Г. И. Клековкин. – Самара, 2000. – 328 с.
6. Кос Є. С. Шляхи забезпечення наступності між середньою та вищою школою у вивченні фізики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Є. С. Кос. – Львів, 1974.
7. Краткий педагогический словарь пропагандиста / под общ. ред. М. И. Кондакова, А. С. Вишнякова; сост.: М. Н. Колмакова, В. С. Суворов. – Изд. 2-е, доп. и доработ. – М. : Политиздат, 1988. – 367 с.
8. Леднёв В. С. Непрерывное образование: проблемы структуры / В. С. Леднёв. – М. : Педагогика, 1990. – 302 с.
9. Мороз О. Г. Шляхи забезпечення наступності у самостійній учнів середньої загальноосвітньої школи і студентів вузу (на матеріалах шкіл і вузів Української РСР) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Олексій Григорович Мороз. – К., 1971. – 250 с.
10. Педагогіка / под ред. А. П. Кондратюка. – К. : Вища шк., 1982. – 382 с.
11. Педагогіка / под ред. Ю. И. Бабанского. – М. : Просвещение, 1988. – 478 с.
12. Педагогіка / за ред. А. М. Алексюка. – К. : Вища шк., 1985. – 295 с.
13. Педагогіка / за ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Вища шк., 1986. – 544 с.
14. Педагогическая энциклопедия / под ред. И. А. Каирова, Ф. Н. Петрова и др. – М. : Сов. энциклопедия, 1966. – Т. 3 (Н-См). – 880 с.

Дата надходження до редакції: 02.12.2016 р.